

کلیات فلسفه

دکتر سید سجاد حسینی داتی زاده - دکتر میثم امانی

اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

ویراستار

نجمه بهمنی

انتشارات موسسه فرهنگی آیات

سرشناسه	: ساداتی زاده، سیدسجاد، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور	: کلیات فلسفه / سیدسجاد ساداتی زاده، میثم امانی؛ ویراستار نجمه بهمنی.
مشخصات نشر	: اهواز: آیات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ ص.
شابک	: ۹۷۸۹۶۴۵۴۱۱۳۵۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: فلسفه
موضوع	: Philosophy
شناسه افزوده	: امانی، میثم، ۱۳۵۹-
شناسه افزوده	: بهمنی، نجمه، ۱۳۶۷-، ویراستار
رده بندی کنگره	: B۵۳
رده بندی دیویی	: ۱۰۹
شماره کتابخانه ملی	: ۵۸۶۴۶۷۸

انتشارات مؤسسه فرهنگی آیات

www.ayatpub.ir

کلیات فلسفه

نویسندگان: سیدسجاد ساداتی زاده - میثم امانی

ناشر: انتشارات مؤسسه فرهنگی آیات

ویراستار: نجمه بهمنی

صفحه آرای: انتشارات آیات

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

سال و نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۱-۱۳۵-۸

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول کلیات
۱۴	معنای فلسفه
۱۵	واژه فلسفه
۱۶	تعریف فلسفه
۱۸	روش فلسفه
۱۹	هدف فلسفه
۲۱	ویژگی‌های فلسفه
۲۲	فایده فلسفه
۲۴	نیاز به فلسفه
۲۴	تقسیمات فلسفه
۲۶	رابطه فلسفه با علوم دیگر
۲۷	فصل دوم فلسفه غرب
۲۸	بخش اول: فلسفه یونان
۲۹	دوران باستان
۲۹	طالس
۳۲	آناکسیماندر
۳۳	آناکسیمنس (۵۸۵-۶۲۸)
۳۴	فیثاغورث
۳۶	پارمنیدس (۵۴۰/۵۱۵-۴۷۰/۴۴۶ ق م)
۳۸	هراکلیتوس (۵۴۰-۴۸۰ ق م)
۴۰	امپدوکلس (۴۹۰-۴۳۵ ق م)
۴۱	سوفسطاییان
۴۳	پروتاگوراس
۴۴	سقراط
۴۵	فضیلت

۴۶	سعادت
۴۸	سیاست
۵۰	افلاطون
۵۲	سعادت و فضیلت
۵۴	سیاست
۵۶	ارسطو
۵۶	تقسیم حکمت
۵۷	اثبات خدا
۵۹	شر و سعادت
۶۲	فضایل
۶۴	اپیکوریان
۶۷	کلیون
۶۹	رواقیون
۷۴	بخش دوم: قرون وسطی
۷۵	رابطه فلسفه و الهیات در قرون وسطی
۷۸	فلسفه و رقابت فکری با الهیات
۷۹	بخش سوم: قرون جدید
۷۹	دکارت
۷۹	ویژگی کلی فلسفه ی دکارت
۸۱	از شک تا یقین
۸۴	مراحل شک دکارت
۸۶	نحوه عبور از شک و رسیدن به یقین
۸۸	از یقین به نفس تا یقین به خدا
۸۹	اصول دکارت
۹۳	فصل سوم فلسفه اسلامی
۹۴	نهضت ترجمه
۹۸	کندی
۱۰۰	اخلاق

۱۰۱	اثبات وجود خداوند
۱۰۱	فارابی
۱۰۳	حکمت عملی فارابی
۱۰۴	اخلاق و سیاست در حکمت عملی
۱۰۷	ابن سینا
۱۰۸	ویژگی کلی فلسفه ابن سینا
۱۰۹	معرفشناسی ابنسینا
۱۱۱	نفس
۱۱۲	اثبات وجود نفس
۱۱۳	برهان انفس معلق در هوا از دیدگاه ابن سینا
۱۱۴	قوای نفس
۱۱۴	جایگاه عقل از دیدگاه ابن سینا
۱۱۵	عقل نظری
۱۱۸	عقل عملی
۱۱۹	عقل فعال
۱۲۰	اثبات عقل فعال
۱۲۱	عقل قدسی
۱۲۲	سهروردی
۱۲۴	حکمت اشراق چیست؟
۱۲۶	معرفشناسی سهروردی
۱۲۸	ابزارهای معرفت در فلسفه شیخ اشراق
۱۲۸	جایگاه علم حضوری در معرفشناسی اشراقی
۱۳۰	خود آگاهی حضوری
۱۳۲	هستی شناسی
۱۳۲	نور به منزلهی اساس هستی
۱۳۴	صدرالمতالہین شیرازی (ملاصدرا)
۱۳۵	نوآوریهای صدرا
۱۳۵	نظام متعالیه

۱۳۷	اصالت وجود
۱۳۷	تشکیک
۱۳۸	وحدت وجود
۱۳۹	حرکت جوهری
۱۴۰	امکان فقری
۱۴۱	معرفتشناسی
۱۴۱	تفسیر صدرا از معرفت
۱۴۳	وجود ذهنی
۱۴۴	شش نفس در معرفتشناسی صدرا
۱۴۷	منابع

www.ketab.ir

مقدمه

تفکر در عالم هستی و پی بردن به رمز و راز آن از دغدغه‌های بشر کنجکاو و پرسشگر بوده، به طوری که مدام در فکر چاره‌ای برای رفع عطش حس کنجکاوی خود بوده است، یکی از راه‌های رفع این عطش دست یافتن به فلسفه برای یافتن حقایق می‌باشد؛ بنابراین هدف فلسفه، تبیین هستی است و هر رویکردی از فلسفه نیز به نوعی در صدد این تبیین است.

در حقیقت هیچ گاه نمی‌توان گفت فلسفه چیست؛ یعنی هیچ گاه نمی‌توان گفت: فلسفه این است و ... این نیست؛ زیرا فلسفه، آزادترین نوع فعالیت آدمی است و نمی‌توان آن را محدود به امری خاص کرد. عمر فلسفه به اندازه عمر انسان بر روی زمین است و در طول تاریخ معیبات فراوانی کرده و هر زمان به گونه‌ای متفاوت با دیگر دوره‌ها بوده است.

واژه فلسفه philosophy یا فیلسوفیا که ریشه‌ای یونانی است، از دو بخش تشکیل شده است: فیلو به معنی دوستداری و سوفیا به معنی دانایی.

اولین کسی که این کلمه را به کار برد، فیثاغورس بود. وقتی از او سؤال کردند که: آیا تو فرد دانایی هستی؟ جواب داد: نه، اما دوستدار دانایی، فیلسوف هستم.

بنابراین فلسفه از اولین روز پیدایش به معنی عشق ورزیدن به دانایی، تفکر و خردورانی بوده است. تعریف فلسفه تفکر است. تفکر درباره کلی‌ترین و اساسی‌ترین موضوعاتی که در جهان و در زندگی با آن‌ها روبه‌رو هستیم. فلسفه وقتی پدیدار می‌شود که سوال‌هایی بنیادین درباره خود و جهان می‌پرسیم. سوالاتی مانند: زیبایی چیست؟ حقیقت زمان چیست؟

آیا عالم هدفی دارد؟ اگر زندگی معنایی دارد، چگونه آن را بفهمیم؟
آیا ممکن است که چیزی باشد و علتی نداشته باشد؟ ما جهان را واقعیت می‌دانیم،
اما واقعیت به چه معناست؟ سرنوشت انسان به دست خود اوست و یا از بیرون تعیین
می‌شود؟

چنانچه در این سئوالات می‌بینیم، پرسش‌ها و مسائل فلسفی از سنخ امور خاصی
هستند و در هیچ علمی به این چنین موضوعات، پرداخته نمی‌شود. مثلاً هیچ علمی
نمی‌تواند به این سؤال که واقعیت یا حقیقت چیست؟ و یا این که عدالت چیست؟
پاسخ بگوید. این امر به دلیل ویژگی خاص این مسائل است.

یک ویژگی عمده موضوعات فلسفی، ابدی و همیشگی بودنشان است. همیشه وجود
داشته و همیشه مجرد خواهند داشت و در هر دوره‌ای، بر حسب شرایط آن عصر و
پیشرفت علوم مختلف، پاسخ‌های جدیدی به این مسائل ارائه می‌گردد.
فلسفه مطالعه واقعیت است اما نه آن سبب‌های از واقعیت که علوم گوناگون بدان
پرداخته‌اند.

مبداء تاریخ فلسفه را معمولاً از یونان باستان و مائیس ملطی را نخستین فیلسوف
می‌دانند اما توجه به گستره معرفت‌نشان می‌دهد اگر فلسفه را به معنی جهان‌بینی
کلی و باورهای بنیادین بشر بدانیم، مبداء فلسفه را باید بسیار پیش از یونان باستان و
در هند، چین و ایران بجویم. آموزه‌های اخلاقی کنفوسیوس، مکاتب ودایی و
آموزه‌های زرتشت پیامبر و نیز حکما و آیین‌های باستانی توانسته‌اند حتی در بعضی
فلاسفه از عصر یونان تاثیر بگذارند.

فلسفه غرب معمولاً به دوره‌های یونان باستان، قرون وسطی، جدید و معاصر تقسیم می‌شود و معیار در این تقسیم بندی، بیشتر تحولات اجتماعی و سیاسی است تا تحولات فکری. فلاسفه و مکاتب غرب، نسبت به فلاسفه و مکاتب اسلامی تکرر و تنوع بیشتری یافته‌اند. فلسفه اسلامی بالعموم مباحث هستی‌شناختی است و مبتنی بر ایده سازگاری عقل و دین، اما فلسفه غرب از دوره جدید هم از مباحث هستی-شناختی اندک‌اندک عدول کرده و هم التزام به سازگاری با دین ندارد.

در فلسفه اسلامی، سه رویکرد معروف وجود دارد که عبارتند از مشائی، اشراقی و صدرائی، که هر کدام سوای تفاوت‌هایی که با هم دارند، با ابتکارات خاص خود نقش بسزایی در پرورش اندیشه فلسفی در عالم تفکر و فلسفه داشته‌اند؛ به نحوی که جهان‌شناسی سهروردی با تمام اختلافاتش با حکمت مشایی تحت تاثیر جهان‌شناسی ابن سینا است و نظام هستی‌شناسی ابن سینا هم به شدت متأثر از نظام نوری سهروردی است.

حکمت مشاء نخستین مکتب نظام‌ساز فلسفی در فلسفه اسلامی است که به اقتضای فلسفه ارسطو شکل گرفته است. فلاسفه مشائی، خود را ملتزم به روش عقل و برهان می‌دانند. مدار تمام مباحث فلسفی در این مکتب به مفهوم ریاضت وجود بر می‌گردد. فارابی و ابن سینا و سپس ابن رشد به عنوان چهره‌های صاحب‌منصب مشائی، عمده اهتمام خود را به الهیات به معنی اعم معطوف ساخته‌اند. از نظر هستی‌شناسی، عالم هستی را ظرف اعیان متکثره و از نظر انسان‌شناختی، کمال نفس را فعلیت دو قوه عقل نظری و عملی می‌دانند.

حکمت اشراق سهروردی، حکمتی بحثی-ذوقی و فلسفه‌ای "نورمحور" است و در مقایسه با سایر مکاتب موجود، تحولی شگرف در حوزه تفکر فلسفی ایرانی-

اسلامی به شمار می آید. سهروردی در فلسفه اشراق لفظ "نور" را به کار برده و نظام فلسفی خویش را بر آن استوار نموده است. هم چنین مراتب نظام هستی را به وسیله نور تبیین می نماید.

از دیدگاه صدر المتألهین، که قائل به اصالت وجود می باشد، آن چه واقعیت اشیاء را تشکیل می دهد، وجود است و حقیقت وجود همان وجود خارجی است و حمل وجود بر موجودات نیز، حمل تشکیکی است. ملاصدرا براساس همین معنای تشکیکی حقیقت وجود به تبیین کثرت در نظام هستی می پردازد و معتقد است که مراتب هستی، نتیجه ی تفاوت درجات حقیقت وجود است. از نظر ایشان، مراتب هستی، احوال، تعلیقات و ظهورات حقیقت وجود هستند و برترین مرتبه این حقیقت نیز، ذات اقدس واجب وجود است که سرچشمه و منبع فیوضات و تجلیات می باشد. در این کتاب، اهتمام رفیع بر این است که تصویری نسبتاً جامع و لازم از ماهیت فلسفه و تاریخ آن در اختیار بندی قرا، بدهند. در فصل نخست به کلیات راجع به ماهیت فلسفه خواهیم پرداخت و در فصول بعد به ترتیب تاریخ فلسفه غرب و تاریخ فلسفه اسلامی را بر اساس شاخص گزیده گریه بیان مباحث ضروری بررسی خواهیم نمود. در آخر جا دارد از جناب آقای دکتر معید جاودانیان و آقای علی صبری و همینطور مسئول انتشارات آیات آقای قطبی زاده بابت همکاری کمال تشکر را داشته باشیم.